

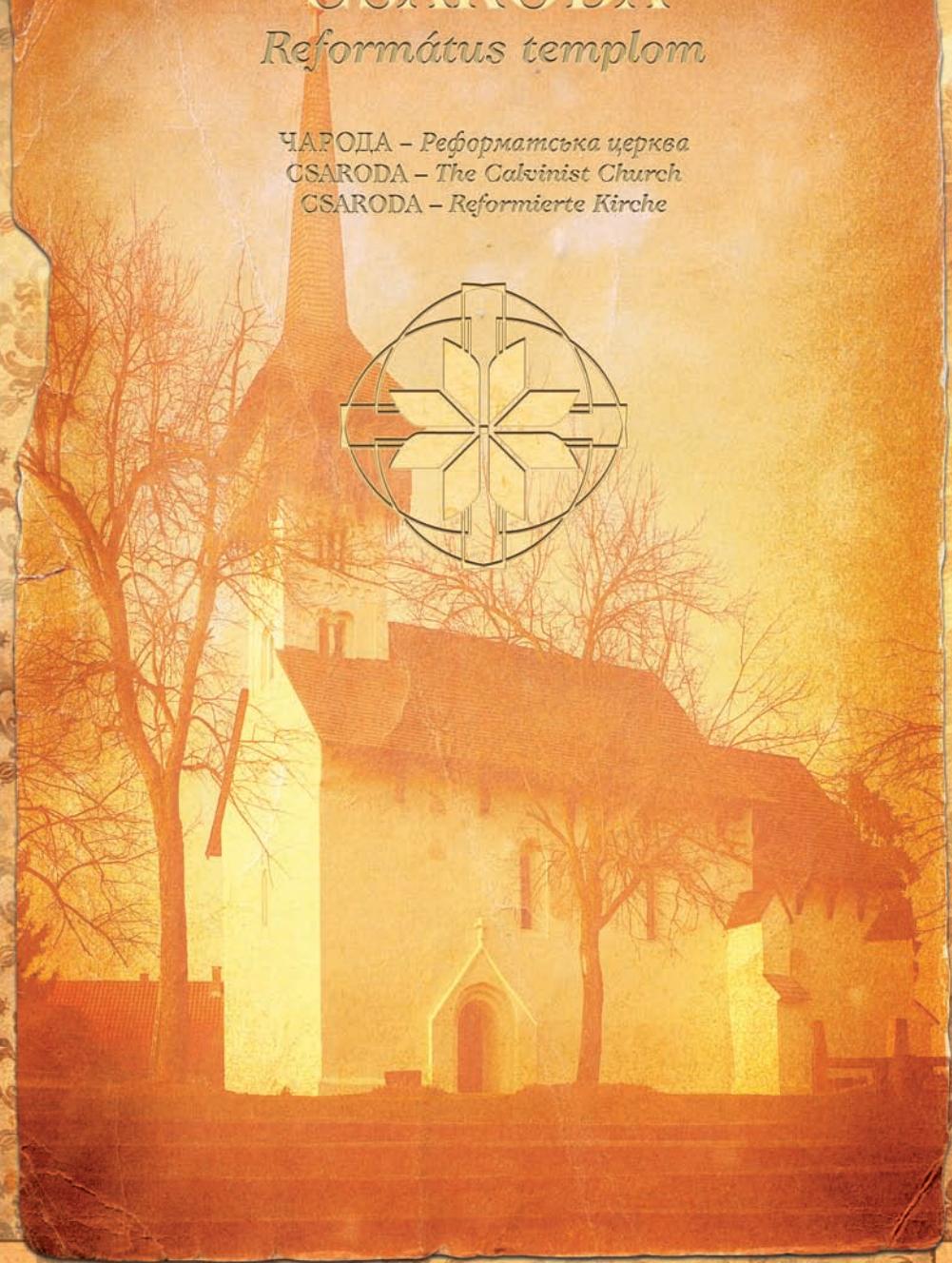
CSARODA

Református templom

ЧАРОДА - Реформатська церква

CSARODA - The Calvinist Church

CSARODA - Reformierte Kirche

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE KÖZÉPKORI TEMPLOMOK ÚTJA

CSARODA Református templom

Aközépkori templomok útja címen született meg az a tematikus útvonal, amely a Kárpát-medencében egyedülálló vallási és kulturális örökséggel szeretné mélyrehatón megismertetni az érdeklődőket. Ez a tematikus útvonal hivatott bemutatni a valaha egy történeti régiót alkotó, Északkelet-Magyarország, Kárpátalja, valamint a Partium északi részének középkori egyházi örökségét. Az útvonal területileg a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, a romániai Szatmár és az ukraini Kárpátalja megyén halad keresztül, amelyet behálózzák közös történelmi gyökerek. Kárpátalja középkori templomai jelentik a nyugati keresztenység keleti határvonalát, itt ér véget gótika és veszi kezdetét a fa templomok földje és az ortodoxia. A viharos történelmi Kárpátalján viharos múltja volt a templomoknak is. Sokuk elpusztult a tatárjárás után, a reformáció előretörésével sorra a protestánsokhoz kerültek, számos leégett a kora újkor szabadság küzdelmeiben, a szovjet időkben, több esetben Isten házából ateista múzeum lett. Mára az idő, a történelem megnyugodott és az egyházi örökség turista látványosságá vált.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, középkori templomokban Magyarország egyik leggazdagabb vidéke, a középkori templomoknak itt olyan sűrű hálózatuk maradtak fent, amely egyedülálló. Szatmár és Bereg középkori egyházi örökségének egyedi hangulatát idézik a kisméretű templomok, a melléjük épített fa harangtoronyok, a gazdagon fennmaradt középkori freskók, a festett karzatok, a diszes kazettás mennyezetek, faragott szószékkel. Az Alföld középkori templomainak nagy része a török dúlások áldozatává vált. Ez a vizek által körbezárt vidék azonban távol tartotta magától a hódító hadakat, az idegen kultúrákat. Így maradhattak fent páratlan gazdagságukban és szépségükben ezek a kis középkori templomok, amelyek ékszerdobozai ennek a vidéknek.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Tематичний маршрут під назвою «Шляхами середньовічних церков» був створений з метою докладного ознайомлення зацікавлених з цією винятковою клерикально та культурною спадщиною Карпатського басейну. Цей тематичний шлях покликаний на представлення церковної спадщини середньовіччя колись єдиного історичного регіону – Північно-східної Угорщини, Закарпаття, а також північної частини Парцуму. Наявний шлях територіально охоплює область Сабольч-Сатмар-Берег в Угорщині, повіт Satu-Mare у Румунії і Закарпатську область України, в якому переплітаються спільні історичні корені.

Середньовічні церкви Закарпаття являють собою східну межу західного християнства, тут завершується готика і починається край дерев'яних церков та ортодоксія. Бурхлива історія Закарпатського краю відображає також і бурхливе минуле церков. Багато з них було спустошено за часів татарської навали, з прориванням реформації вони одна за одною опинялися у володінні протестантів, значна кількість з них згоріла на кострі визвольної боротьби нової ери, а за радянські часи більшість домів Господніх стали музеями атеїзму. На сьогодні часи та історія утихомірились, і церковна спадщина стала туристичним видовищем. Область Сабольч-Сатмар-Берег є одним із найбагатших на середньовічні церкви краєм Угорщини, тут залишилася така багата ланка церков середніх віків, яка у своєму порозумінні являється унікальною. Церкви малих розмірів Сатмарського та Березького краю, зі зведенimi біля них дерев'яними дзвіницями, збереженими до нас середньовічними фресками, розмальованими хорами, орнаментальними кесонними стелями та різьбленими амвонами, відтворюють винятковий настрій середньовічної церковної спадщини. Більша частина середньовічних церков Альфельдського краю стала жертвою татарського нашестя. Однак цей, окутаний водами, край не допускав до себе ворожче військо, чужу культуру. Таким чином він міг зберегти в своїй незрівнянній помпезності та красі ці маленькі середньовічні церкви, які безсумнівно є родзинками цього краю.

The Route of Medieval Churches is the name of the thematic route designed with the intention of thoroughly familiarising interested tourists with a unique religious and cultural heritage in the Carpathian Basin. This thematic route was created with the purpose of presenting the medieval ecclesiastical heritage of three geographical units, which formed a historical region in the past: Northeast Hungary, Kárpátalja (Subcarpathia) and the northern area of the region called Partium. The route crosses Szabolcs-Szatmár-Bereg county on Hungarian territory, Szatmár/Satu Mare county in Romania and Transcarpathia (Zakarpatska oblast) in Ukraine. A web of common historical roots ties together these three administrative units.

The medieval churches in Kárpátalja (Subcarpathia) represent the eastern frontier of Western Christianity, this is the region where Gothic architecture meets the wooden churches characteristic to the Greek Orthodox denomination. The region itself had a tumultuous history and the past of its churches constitutes no exception with regard to this observation. Many of them had been destroyed during the Mongol Invasion of Europe, the remaining ones were seized one after another by the Calvinists as the Reformation gained ground, a large number burned down during the freedom fights of Early modern history and, in Soviet times, churches were often transformed into museums for atheists. We live now in peaceful times, in a calm period of history - hence, churches became tourists' attractions.

Szabolcs-Szatmár-Bereg county is one of the richest areas in Hungary in what concerns medieval churches. A unique network of medieval churches has been preserved here. The small churches, the wooden belfries standing next to them, the medieval frescoes which still exist in so many places, the painted galleries, the richly decorated coffered ceilings and the carved pulpits evoke the unique atmosphere characteristic to the ecclesiastical heritage of the historical Szatmár and Bereg counties. Unfortunately, the major part of the medieval churches on the Great Hungarian Plain (Alföld) have been devastated by the Ottoman Turks. Nonetheless, the waterways and lakes surrounding this region kept conquering armies and foreign cultures away. In this manner, these tiny medieval churches, real jewels of this area, could have been preserved together with their unparalleled richness and beauty.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Unter dem Titel Straße mittelalterlicher Kirchen wurden eine thematische Tour zusammengestellt, die das einzigartige religiöse und kulturelle Erbe des Karpatenbeckens umfassend vorstellen möchte. Diese thematische Tour führt durch die einst eine zusammenhängende historische Region bildenden Gegenden von Nordostungarn, Transkarpatien sowie den nördlichen Teil von Partium und macht an den schönsten, sakralen Bauten aus dem Mittelalter halt. Die Tour verläuft durch das ungarische Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg, den rumänischen Kreis Satu Mare und das ukrainische Transkarpatien, ein Landstrich, der durch gemeinsame historische Wurzeln verbunden ist.

Die mittelalterlichen Kirchen von Transkapitäten bedeuten die östliche Grenzlinie des westlich geprägten Christentums, wo die Gotik endet und das Gebiet der Holzkirchen und des orthodoxen Christentums beginnt. In Transkarpatien mit seiner turbulenten Geschichte blieben auch die Kirchen nicht von den Turbulenzen verschont. Viele von ihnen wurden nach dem Tatarensturm zerstört, eine ganze Reihe wurde mit der Ausbreitung der Reformation in protestantische Kirchen umgewandelt, zahlreiche Kirchen brannten in den Freiheitskämpfen der frühen Neuzeit nieder, zu Zeiten der Sowjetmacht wurden mehrere Gotteshäuser als atheistische Museen genutzt. Heute beruhigten sich die Zeiten und das sakrale Erbe wurde zur Touristenattraktion.

Das Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg ist eine der an mittelalterlichen Kirchen reichsten Gegenden in Ungarn, die frühen Kirchen blieben hier in einem so dichten Netz erhalten, das einzigartig ist. Die kleinen Kirchen, die daneben gebauten Glockentürme aus Holz, die vielfach sichtbaren mittelalterlichen Fresken, die bemalten Emporen, die geschmückten Kassettendecken, die geschnitzten Kanzeln beschwören die einzigartige Atmosphäre des mittelalterlichen sakralen Erbes von Szatmár und Bereg heraus. Das von Gewässern umgebene Gebiet hielt die Truppen auf ihren Eroberungszügen und auch fremde Kulturen fern, deshalb konnten die kleinen mittelalterlichen Kirchen in ihrem einzigartigen Reichtum und in ihrer Schönheit erhalten bleiben, die architektonische Kleinodien dieser Gegend sind.

CSARODA

Református templom

Csaroda késő román stílusú temploma a Középkori templomok útjának egyik legszolgálatosabb ékszerdoboza. A Bereg egyik jelképe a Csarodapatak árteréből kiemelkedő templom tűhegyes sisakban végződő karcsú tornya, ahogyan az ég felé tör. A templom az ország egyik legismertebb középkori műemléke. Klasszikus tagolása, a torony, a hajó és a szentély egysége, azok kifinomult aránya középkori építészetünk méltó reprezentánsa. A templom az 1950-es évek óta szerepel a magyar műemléki irodalomban, ettől az időtől tekintik az Árpád-kori falusi templomok klasszikus példájának. Korábban úgy tartották, hogy a torony és a hajó épült az Árpád-korban, a szentélyt a XV. századra keltezték többen. Az 1971-ben megindult régészeti és falkutatás viszont igazolta, hogy a szentély és annak boltozata egykorú a hajóval. A templom építési kora a XIII. század vége – XIV. század eleje lehet.

A kérdések megválaszolásában a történeti adatok kevéssé segítenek. A falu a mellette folyó Csaronda patak raktára kapta a nevét, 1311-ben szerepel először, amikor számos nemes megrohanta és elpusztította. A falunak a XIII. század végén biztosan volt temploma, 1299-ben papját említik. A továbbiakban kegyurai a Csarnavodai család tagjai, 1595-ben már református anyaegyház. A templom jelentősebb átalakítások nélkül vészelté át a következő századokat. 1642-ben meszelték le a középkori falképeket, ezután kapott virágdíszes külső és belső kifestést, a XVIII. században megújították berendezését és famennyezetét.

A mai templom két részből áll, a téglalap alakú hajóból és a négyzet alaprajzú szentélyből. A szentély déli falát fűrészfogas párkány zárja. A torony ikerablakkal van áttörve, az alsók kettős, a felsők hármas nyílásúak. A hajó déli falán három félköríves ablak nyílik, a fal nyugati részére esik a bélletes, háromszögű oromzatú kapu. A templombszöveg csúcsíves diadalív osztja ketté. A szentélyt bordás keresztbolto fedi. A középkori falképek korai periódusából a hajó északi falán és a diadalíven maradtak meg ábrázolások, a XIV. század elejére keltezzük ezeket. A szentély falképei a század végéről származnak.

A templombszöveg tere lenyűgöző, különböző korok színei, formái harmonikus összeállítása. A hajó északi és keleti falán a templom építésével egyidős falképek láthatóak: többek között Péter, Pál, és János apostolok, Szent Anna és Mária, ölében a kis Jézussal, valamint az orvosszentek, Kozma és Damján. A szentélyt az 1300-as évek végén készített freskók díszítik. A szentély oldalfalain az apostolok álltak, közülük jelenleg csupán András, János, Péter, Tamás, Bertalan és Simon alakja határozható meg. A keleti ablak rézsűjében Zsigmond-kori freskók találhatóak, Szent Dorottya és Alexandriai Szent Katalin, fölöttük a fájdalmass Krisztus, a boltozat zárókövén pedig az Agnus Dei, azaz Isten Báránya látható. A XVI. század közepe után a templom

reformátussá vált, és lemeszelték a középkori falképeket. Helyükre népies jellegű, virágos motívumok kerültek, amelyek a külső homlokzaton is megmaradtak. A festett famennyezet 1777-ben készült, hasonló korú a népies barokkot idéző festett fa szószék, a karzat és a padok. Említést érdemel még az 1758-as évből való Rhédey-epitáfium.

ЧАРОДА

Реформатська церква

Чарода є побудована в пізньому романському стилі церква с. Чарода є найяскравішою перлиною Середньовічного церковного шляху. Церква зі стрункою вежею, що закінчується гострим шпилем і виростає до неба з паводкової зони струмку Чарода, є одним із символів області Берег. Цей храм є однією з найбільш відомих в країні середньовічних історичних пам'яток. Його класична будова, єдність церковної вежі, нефу і святилища, їх витончені пропорції гідно представляють нашу середньовічну архітектуру. З 1950-х років церква фігурує в угорській пам'ятно-історичній літературі, з цих пір її вважають класичним прикладом сільських церков епохи Арпадів. Раніше вважали, що вежа і неф були побудовані в часи династії Арпадів, апсиду датували XV століттям. Проте археологічні та стінові дослідження, що розпочалися в 1971-му році підтвердили, що апсіда та її склепіння одного віку з нефом. Часом побудування церкви може бути кінець XIII – початок XIV століття.

Історичні дані мало допомагають щодо відповідей на ці питання. Село отримало свою назву від струмку Чаронда, що протікає неподалік. Воно вперше згадується у 1311-му році, коли численна група дворян напала на село і зруйнувала його. В кінці XIII століття село напевне мало свою церкву, її священика згадують в 1299-му році. Надалі, володарями церкви були члени родини Чаронда, а починаючи з 1595-го року – реформатська церква. Наступні століття церква перенесла без суттєвих змін. В 1642-му було побілено середньовічні настінні фрески, після чого церкву було прикрашено ззовні та зсередини квітчастим фарбуванням, в XVIII столітті було поновлено інвентар та дерев'яне склепіння.

Нинішня церква складається з двох частин – прямокутного нефу та квадратної в плані апсиди. Південну стіну апсиди охоплює зубчастий карниз. У вежі прорізані подвійні вікна, нижні з них є двостулковими, а верхні – трьохстулковими. В південній стіні нефу прорізано три півциркульних вікна, на західній частині стіни розташований обрамлений портал з трикутним тимпаном. Внутрішній інтер'єр церкви розділений на дві частини стрілчастою тріумфальною аркою. Апсида перекрита хрестатим нервюрним склепінням. З середньовічних настінних розписів раннього періоду збереглися деякі зображення на північній стіні нефу та тріумфальній арці, що датуються нами початком XIV століття. Настінні фрески в апсиді походять з кінця цього ж століття.

Внутрішній інтер'єр церкви вражаючий і представляє собою гармонічне поєднання кольорів та форм різних епох. На північній і східній стінах нефу видніється настінний живопис, що є одного віку з часом зведення церкви:

серед інших, апостоли Петро, Павло та Іоан , Святі Анна та Марія з немовлям Ісусом Христом на руках, а також святі лікарі-цілителі Кузьма і Дем'ян. Апсида прикрашена фресками, намальованими в кінці 1300-х років. На боковій стіні апсиди стояли апостоли, з яких нині можна розпізнати лише постаті Андрія, Іоана, Петра, Фоми, Варфоломія та Симона. В скосі східного вікна знаходяться фрески епохи Жигмонда – Свята Дорофея та Свята Катерина Олександрійська, над ними Страждаючий Христос, а на замковому камені зображений Агнус Дей, тобто Агнець Божий. З другої половини XVI століття церква стала реформатською, і середньовічні настінні розписи було побілено. Замість них були нанесені квітчасті народні мотиви, які збереглися також і на зовнішньому фасаді. Фарбоване дерев'яне склепіння було виготовлене в 1777-му році, такого ж віку є і фарбований амвон в стилі народного бароко, хори та лавиці. Необхідно згадати також і про епітафію Рейдеї, датовану 1758-м роком.

CSARODA

The Calvinist Church

The church in Csaroda, built in Late Romanesque style is the most beautifully shining jewel of the *Route of Medieval Churches*. One of the symbols of the Bereg region is a slender tower ending in a needle-sharp spire, which strives towards the sky. This architectural element is a decoration belonging to the church erected on the flood-plains of the small river Csaroda. This church is one of the most widely known medieval monuments in Hungary. By virtue of its classical division; the unity of the tower, the nave and the sanctuary; the delicately balanced proportions of these three structural elements, this place of worship is an exquisite representative of medieval Hungarian architecture. The literature on Hungarian monuments started discussing Csaroda in the 1950s and since then this church has been considered a classic example for the rural churches built during the period of the Árpád-dynasty. According to earlier opinions, only the tower and the nave were built that early, while the nave stemmed from the 15th century. The archaeological excavations and wall explorations that started in 1971 proved though that the sanctuary and its vaulted ceiling have the same age as the nave. Hence, the church was built between the end of the 13th and the beginning of the 14th century.

Historical data do not help much in answering the various questions. The village was named after the small river Csaronda flowing nearby. It was mentioned for the first time in 1311 as a large group of noblemen attacked and destroyed the settlement. By the end of the 13th century, however, the village certainly had a church, since its priest was mentioned in 1299. In the following period, the patrons of the church were the members of the Csarnavodai family. This situation lasted until 1595 when the patron's rights were transferred to the Calvinist Church. No major modifications had been undertaken for centuries. However, the medieval mural paintings were covered with lime coating in 1642, and later the walls were decorated both on the outside and the inside with floral motifs. The furniture and the wooden ceiling were renewed in the 18th century.

The present church is composed of two parts: a rectangular nave and a square-based sanctuary. On the top of the sanctuary's southern wall, there is a cornice decorated with saw-teeth. Twin windows cut through the walls of the tower; the ones on the lower level are double, while the ones on the upper level triple. On the southern wall of the nave, one can see three windows spanned by semi-circular arches, while the portal spanned by an archivolt is located on the western wall. The gable above the archivolt is triangular. The chancel arch dividing the inner space of the church in two parts is a lancet arch. A ribbed groin vault ceiling covers the sanctuary. In what concerns early medieval mural paintings, some depictions have been preserved on the northern wall of the nave and the chancel arch. In our opinion, these stem from the beginning

of the 14th century. The murals in the sanctuary are stemming from the end of the same century. The inner space of the church is spectacular, since the form and colours characterising various periods create harmony. On the northern and eastern walls of the nave we can see murals that are as old as the church itself: among others the apostles Peter, Paul and John; Saint Anne and The Holy Mary with the baby Jesus on her lap; and the sanctified physicians, that is, the Saints Cosmas and Damianos. The sanctuary has been decorated at the end of the 14th century with frescoes. The side-walls used to depict the twelve apostles, however, one can only distinguish now the figures of Andrew, John, Peter, Thomas, Bartholomew and Simon (the Zealot). In the archivolt of the eastern window, one can see frescoes created during the reign of Sigismund of Luxemburg. These show Saint Dorothy and Saint Catherine of Alexandria, above them Christ 'The Man of Sorrows' and, finally, on the vault's cornerstone Agnus Dei, that is, The Lamb of God. After the middle of the 16th century, the Calvinist took possession of the Church and they covered all medieval mural paintings with lime coating, replacing them with rustic floral motifs, which have been preserved on the external frontispiece, too. The painted wooden ceiling was completed in 1777. The painted wooden pulpit, the gallery and the benches – reminding the observer of the Rustic Baroque style – are roughly as old as the ceiling. Finally, we must also mention the epitaph of count Ferenc Rhédey stemming from 1758.

CSARODA

Reformierte Kirche

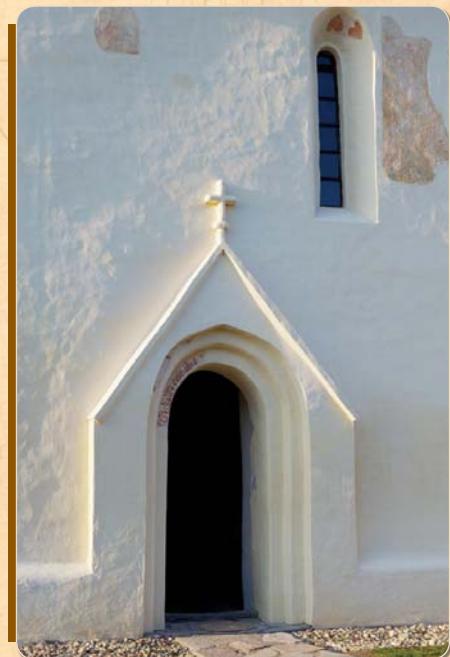
Die spätromanische Kirche von Csaroda ist eine der schönsten auf der Straße unserer mittelalterlichen Kirchen. Die im Schwemmland des Baches Csaroda-patak errichtete Kirche mit ihrem mit einer Nadelspitzen-Haube endenden, sich in den Himmel erhebenden, schlanken Turm ist ein Wahrzeichen von Bereg und zugleich eines der bekanntesten Baudenkmäler des Landes aus dem Mittelalter. Ihre klassische Gliederung, die Einheit von Turm, Schiff und Chor, deren raffinierte Proportionen sind ein würdiger Repräsentant unserer mittelalterlichen Architektur. Die Kirche ist seit den frühen 1950er Jahren in der ungarischen Literatur über Baudenkmäler aufgenommen, seit dieser Zeit wird sie als klassisches Beispiel der Dorfkirchen aus der Arpadenzeit angesehen. Früher nahm man an, dass der Turm und das Schiff in der Arpadenzeit errichtet wurden und der Chor auf das 15. Jahrhundert zu datieren ist. Die im Jahr 1971 aufgenommenen archäologischen und Wandforschungen bestätigten jedoch, dass der Chor und sein Gewölbe genauso alt wie das Kirchenschiff sind. Die Bauzeit der Kirche kann das Ende des 13. Jahrhunderts bzw. der Anfang des 14. Jahrhunderts sein. Bei der Beantwortung der Fragen helfen die historischen Daten wenig. Das Dorf wurde nach dem dort fließenden Bach Csaroda benannt, es wird 1311 zum ersten Mal erwähnt, als es zahlreiche Adlige stürmten und zerstörten.

Das Dorf hatte Ende des 13. Jahrhunderts ganz sicher eine Kirche, im Jahr 1299 wird ihr Pfarrer erwähnt. Im Weiteren sind ihre Herren die Mitglieder der Familie Csarnavodai, im Jahr 1595 gehörte sie schon der reformierten Kirche. Die Kirche überstand die folgenden Jahrhunderte ohne wesentliche Umgestaltung. Im Jahr 1642 wurden die mittelalterlichen Fresken übermalt, danach erhielt sie eine äußere und innere Ausmalung mit Blumenschmuck, im 18. Jahrhundert wurden die Einrichtung und die Holzdecke erneuert.

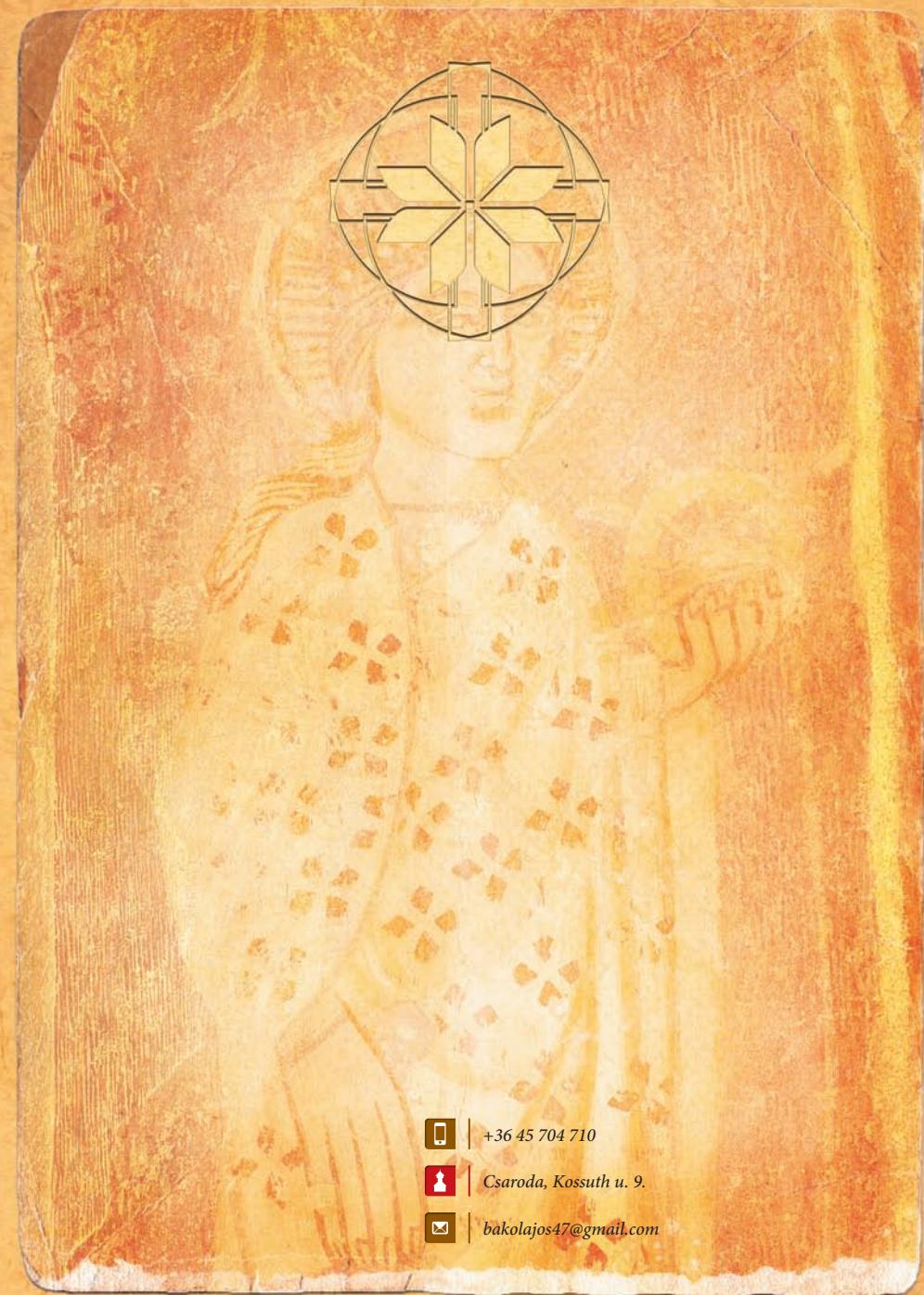
Die heutige Kirche besteht aus zwei Teilen, aus dem rechteckigen Schiff und aus dem quadratischen Chor. Die Südwand des Chors schließt ein Sägezahn-Sims ab. Der Turm ist von Zwillingsfenstern durchbrochen, die unteren haben eine doppelte und die oberen eine dreigeteilte Öffnung. An der Südwand des Schiffs öffnet sich ein dreiviertelkreisförmiges Fenster, im Westteil der Wand befindet sich ein Portal mit Gewände und dreieckigem Giebel. Das Kircheninnere gliedert ein spitzbogiger Chorbogen. Der Chor ist von einem Kreuzrippengewölbe bedeckt. Aus den frühen Perioden der mittelalterlichen Fresken blieben an der Nordwand des Schifffes und am Chorbogen noch Abbildungen erhalten, diese werden auf den Anfang des 14. Jahrhunderts datiert. Die Fresken des Chors stammen vom Ende des Jahrhunderts.

Der Kircheninnenraum ist ein zauberndes, harmonisches Ensemble von Farben und Formen verschiedener Zeiten. An der Nordwand und der Ostwand

des Kirchenschiffs sind Fresken sichtbar, die genauso alt wie die Kirche sind: unter anderem die Apostel Petrus, Paulus und Johannes, die heilige Anna und Maria, im Schoß das Jesuskind sowie die Heiligen der Heilkunst Cosmas und Damian. Der Chor wurde Ende der 1300er Jahre mit Fresken geschmückt. An den Seitenwänden des Chors standen die Apostel, darunter sind derzeit nur Andreas, Johannes, Peter, Thomas, Bertalan und Simon zu erkennen. In der Umrahmung des Ostfensters sind Fresken aus der Zeit Sigmunds abgebildet, darunter sind die Heilige Dorothea und die Heilige Katharina von Alexandrien, darüber Christus als Schmerzensmann und auf dem Schlussstein des Gewölbes ist Agnus dei, d.h. das Lamm Gottes dargestellt. Nach der Mitte des 16. Jahrhunderts wurde die Kirche eine reformierte Kirche und die mittelalterlichen Wandbilder wurden gekalkt. An ihre Stelle gelangten volkstümliche Blumenmotive, die auch auf der Außenfassade erhalten blieben. Die gemalte Holzdecke wurde 1777 eingebaut, aus dieser Zeit stammt auch der gemalte Holzkanzel im volkstümlichen Barock, die Empore und die Bänke. Erwähnenswert ist das aus dem Jahr 1758 stammende Rhédey-Epitaph.

* A brossura Szakács Béla Zsolt leírása alapján készült

📞 +36 45 704 710

-Csaroda, Kossuth u. 9.

✉️ bakolajos47@gmail.com

Partnerség határok nélkül

Jelen kiadvány az Európai Unió társfinanszírozásával készült. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft. felel a kiadvány teljes tartalmáért, mely nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.

A „Tourist route to the common religious and cultural heritages” című projekt a Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 (www.huskroua-cbc.net) keretében valósul meg az Európai Unió társfinanszírozásával. Az Európai Szomszédsgási és Partnerségi Eszköz (ENPI) finanszírozási forma az Unió külső határai mentén történő határon átnyúló együttműködések támogatását szolgálja. A HU-SK-RO-UA ENPI CBC Program átfogó célja olyan tevékenységek összönzése, melyek egy sokkal intenzívebb és hatékonyabb társadalmi és gazdasági együttműköést eredményeznek Ukrajnában és a tagállamok közös határmenti régiójában.

Az Európai Unió 27 tagállamból áll, melyek fokozatosan összekapcsolódnak a know-how, erőforrások megosztásán és sorsaikon keresztül. Ötven éves bővítési folyamat eredményeként kiépítették a stabilitás, demokrácia és fenntartható fejlődés zónáját a kulturális sokszínűség, tolerancia és egyéni szabadságjogok fenntartása mellett. Az Európai Unió megosztja vívmányait és értékeit a határain túli országokkal és népekkel. Az Európai Bizottság az EU végrehajtó szerve.

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program a 2007-2013-as programozási időszakban kerül megvalósításra a programban résztvevő tagállamok Ukrajnával szomszédos határain. Az Európai Szomszédsgási és Partnerségi Eszköz (ENPI) finanszírozási forma az Unió külső határai mentén történő határon átnyúló együttműködések támogatását szolgálja. A program általános céllitűzése: Az együttműködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici megyéi és a tagállamok támogatott, illetve „szomszédos” határmenti régiói között, környezeti, szociális és gazdasági szempontból fenntartható módon. A program Közös Irányító Hatósági funkcióit a magyar Nemzeti Fejlesztési Ügynökség látja el. A program hivatalos honlapja: www.huskroua-cbc.net.

A Program az Európai Unió
társfinanszírozásával valósul meg

Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna
ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program

